

ЦЕТИЊСКИ ВЈЕСНИК

ИЗЛАЗИ СРИЈЕДОМ И ПЕТКОМ

Цијена: за Црну Гору на годину 10 круна, на по године 5 круна; ван земље 15 франака у злату

Уређује: ОДБОР

Адреса: „Цетињски Вјесник“ — Цетиње; Adresse: „Le Courrier de Cetigné“ — Cetigné (Monténégro)

За ЦРНУ ГОРУ поједини број 10 пара.
За СТРАНЕ ЗЕМЉЕ поједини број 20 пара.

БРОЈ 68

ЦЕТИЊЕ. ПЕТАК 9. АВГУСТА 1913. ГОД.

ГОДИНА VI.

Цетиње, 9. августа

Зли дуси европског и балканског мира, који су на своју рођену коб били завргли врзино коло „пријегледа и проучавања“ Букурешког Уговора, још никако да дођу к себи и да напусте странпутицу, која ће их сурвати у неминовну несрећу.

Није их опаметила маршалска, палица, којом је Цар Њемачки, дајући је у овим приликама Краљу савезничке нам Грчке, ударио по врх главе велику господу са бечкога Балхаусплаца. Није им усијане мисли расхладио ни студени млаз телеграма, измијењаних између Цара Вилхелма и Краља Карола поводом срећнога закључења мира. Не могаше их уразумити ни огорчена једнодушност Европе, која је, у корист одржања мира, створила око Аустрије прави гвоздени обруч, ставивши њену дипломатију, у ово доба колере, у најстрожији контумац. Па још више, не трже их из заблуде ни пуцањ атентатора револвера у Загребу на њиховог намјесника, чија би рана требала и Бечу и Пешти да буде озбиљна опомена, ако уопште имају смисла да разумију дух времена и добре уши да чују неписане болове и јаде својих словенских поданика.

Вазда исти!

Узбуну учинише сада због Арбаније. Опет су Арбанаси средство да се неке напакости. Наудити се не може, пошто су аранжери те најновије узбуне у Европи прокажени. Латили су се ситних сплетака и ништавих смицалица, којима раздражују и стварају злу крв. Написах једну недипломатску ноту, коју ставише у уста скадарском арцибискупу да је прочита приликом свога боравка у Бечу, а на повратку с аудијенције код Ћесара у Ишлу. Та је нота директна провокација и нашега стрпљења и европске мирољубивости. Њоме се отворено признаје државни протекторат владоца монархије над Арбанијом. За ослобођење Скадра само се њему захваљује, ма да је познато цијеломе свијету, да је Аустрија била противна балканском рату и прва поручила да се Балканци неће користити својим побједама, да Скадар мора остати турски! Ни помена у ноти о мукама Црне Горе, што их је у два малисорска устанка поднијела за ослобођење Малесије! На крају се пријети Црној Гори, и одмах је из склопа ноте провирила добро нам позната листичја глава, којој је реп у Скадру. Као у каквом каледоскопу за нотом дођоше на ред вијести Берхтолдове бечке „Арбанаске Кореспонденције“ о протестима из Скадра, о кретањима противу Србије и Црне Горе, о акцији од некаквог и нечијег ослобођења, о депутацијама код адмирала Бурнеја и о свему томе и сличноме цвијећу, које

тако добро расте у Бечу, а плодови му се сију по Арбанији. Круна смијешнога била је изјава стављена из Беча у уста талијанског скадарског консула, који је уз намјештени аплауз „свјесних“ манифестаната исказао скромну жељу: да Арбанија буде велика као Италија! Кад је све било зготовљено и зачињено, дошла је акција бечке штампе, која је рекла: нема ништа од букурешкога мира, јер, ево, у Арбанији се буне. *Pia desideria!*

Испочетка вјешто интригантски и полициски удешено. На крају блеф. Нити се ко буни; нити је ко незадовољан, разумије се овамо доље близо нас; нити је Арбанасима стало за букурешки уговор о миру. Стало им је највише до тога, да их пријатељи из Беча и Рима једном оставе на миру и да их не употребљују више као средства. И Арбанаси су прозрели игру. Неће ни они више да буду ђулад, коју ће испаливати туђи топови противу мира на Балкану. И чему све то? Шта се тијем постижава? Арбанаси се не задобијају, а остали се озлојеђавају. Ми мислимо да би у Бечу много паметније учинили да почну привијати мелем на скадарске ране. А они их, ето, разгребавају отровним ноктима. *Саму кроз нице умирење добиће и првјерење Арбаније.* Ми смо сусједи Арбаније, а не они. Њена будућност и наш је дио. Ми смо за њу крв пролијевали. Ми смо јој ближи него Беч. Ми истина не желимо да буде велика као Италија, али јој желимо да буде своја, и тад ће бити јача од Италије. Буде ли своја, биће и балканска; буде ли балканска, биће и срећна. Нота скадарског арцибискупа, срочена у Бечу, не жели јој ни да буде своја, ни да буде балканска, ни да буде срећна. Жели туђинску, небалканску и унесрећену Арбанију, не би ли како напакостила њеним сусједима и преврнула сјајно, славно и човјекољубиво дјело букурешког мира. То постићи не могу, а Арбанију ће одиста разорити, буду ли јој жељели величину Италије и зависност од Беча.

Нова Србија и Црна Гора

„Срвена Hrvatska“, која излази у Дубровнику и са симпатијом пише о нама, доноси овај уводни чланак:

„У Букурешту је мир потписан. Питање ревизије као да је пошло у позадину, јер од тога захтјева одустају и Русија и Аустрија. Потоња, како пошљедње вијести кажу, неће признати букурешки мировни уговор, али то је само формалност, без икаквих пошљедица.

Букурешким миром приведено је крају једно велико дјело. То је дјело одасула поздрављено највећим весељем, сви се народи обрадоваше, а особито народ у Новој Србији. Њему је послје толико напора, патње, искушења, наступио час мира, кад ће моћи да се прибере, да сабере своје снаге и употреби их на подизање свога стања и рад за своју бољу будућност. Српски је народ задивљен цео свијет, српски је војник зачудио свакога,

а Србија је знатно одскочила у сваком погледу.

*

Мала, презирана, исмјехавана и омаловажавана Србија; она иста Србија, која је непрестано била најмилијим предметом њемачких шаљивих и карикатурних листова, која је, у тим листовима, грђена најгладнијим вицеима, била најобљубљенија лектира и забава њемачкој публици; — та мала, ситна, изругавана, неваљала Србија (ех, каква ли им још не бијаше!) претворила се у јаку, снажну велику Србију. Српски је војник, српски тежак, сељак, српски ратар улио поштовање код надувених Европејаца према њему, српском тежаку — сељаку и његовој лијепој земљи, његовој јуначкој и поносној отаџбини. Србија се подигла и оснажила, показавши своју здраву душу, али не никаквом туђом помоћу, него свегом крвљу и племенитијем ранама синова. Извршила је велико и неупоређено дјело националности, ма да јој се подметаху све могуће потешкоће са свих могућих страна.

Стварни успјех Србије је огроман; она се подвостручила и територијем и становништвом, а морални је успјех непроцјењив, и његове ће благодати осјетити, схватити и оцијенити тек доцније покољења.

Краљ Петар довршио је, на крају десете године свога владања, велико дјело ослобођења што је био започео његов велики дјед Карађорђе. Почев од њега па даље на ниже, сваки је премного допринио да се је створила Нова Србија, да су ослобођене старе српске пријестонице, и да је освећено тужно и славно Косово. Краљеви синови, војводе, државници, официри, сви допринијеше велике и огромне жртве за дјело ослобођења. Али највише је допринио онај мали добродушни, добри и племенити српски сељак. Српски сељак је десет пуних мјесеци ратовао; ратовао је свјесно, мирно, трпљиво и одушевљено; прешао је кроз гравате и ирапелете преко цијелога Балкана, од Јадранског до Егејског Мора, све до далеких Једрена, до пред Цариград. Српски је сељак и падао и гинуо, патио и трпио, беспримјерно подносио све могуће патње и незгоде, по неколико дана није се одмарао у топовској и пушчаној вати и никад није клонуо, никад се није потужио. А зашто? — Јер је био свјесан, зашто то подноси; јер је знао и хтио да врши једну велику патриотску дужност. И зе то се сада подигла Нова Србија, јака и појачана, уважена, са симпатијама цијелога свијета; она се диже као јак културни фактор, као члан европских држава.

*

Мала, кршна али јуначка Црна Гора излази из овога рата такође подвостручена. Црногорски војник показао је чудеса свога јунаштва и своје пожртвованости. Црногорски војници изгрлише се и ижљубише са србијанским, и они показаше да осјећају исто, да су им жеље и циљеви исти. Србија и Црна Гора се подвостручише, географски се спојише, срцем се ујединише, и, послје десет мјесеца беспримјерне јуначке борбе, дадоше Нову Српску Државу.

Успјесима српскога народа, ове јаке и поносне југословенске гране, весели се цијело Словенство.

Нека цвату и напредују!“

Држање Бугарске

Биоградска штампа је с разлогом незадовољства све више избија и биоградски листови на држање Бугарске обраћају својој влади озбиљну пажњу.

У биоградском „Одјеку“ налазимо уводни чланак, у коме се констатује како је бугарска војска раснуштена само привремено и да ће, према ријечима самог бугарског краља, у своје вријеме бити сазвана. Бугарски владар, вели, зариче да се нас нападне у своје вријеме и тим завјетом завјетује и овај и будуће појасове оног народа којим влада. Примајући овај завјет к знању, „Одјек“ му признаје да је овог пута био јасан и отворен и ни мало ласкаво се не изражава о умним способностима краља Фердинанда.

Затим наставља: „Нама не остаје но да примимо к знању да Бугарска ра-

чуна на освету, заказује нови рат, одређује му циљ, размјере, средства и све сем рока. То као да остаје непознато и жели се оставити као непознато. Нама је међутим и то познато. Познали смо једном за свагда 17. јуна. Тај је рок сваког оног дана, сваке оне ноћи, сваке оне прилике коју један морално и политички декларисан нараштај са владоцем равним себи, оцијени као погодан. Према томе се имамо равнати. Како ћемо то учинити, нећемо то ни нарочито казивати ни нарочито крити. Само нам се ваља узети у памет прије но осталима којима су као и нама упућене пријетње, јер наш мач носе у рањеном тијелу сви ови славни и непобијеђени вођи бугарски који воде у назад.

Треба запамтити дакле, да је бугарски цар потписао уговор о миру и пријатељству и за се и за своје потомство у циљу међународне обмане. Мир је његова ријеч а рат његова мисао, пријатељство му је на језику а мач у руци, који држи иза леђа и који ће опет неке ноћи покушати да сјуре у леђа противнику који буде снавао“.

Овом приликом „Одјек“ зауставио се и на неке маркантне и врло карактеристичне ријечи владара бугарског и вели:

„У својој очајној ријечи војсци, цар је учинио једно признање за које му његови Даневи и Генералијеви, које он указом распоређује у аустрофили и русофили, неће бити захвални. Они су сви са њим заједно говорили пред рат и првих дана рата да су били вољни ићи на суд руског цара о Македонији. Сад признају пред цијелим свијетом „да ниједан бугарски патриот, од владара до говедара није без борбе мислио уступити Битољу, Охрид и т. д.“ Да се запамти: не без борбе! Сви су дакле, и несудбени наслједник цара Василија и његови Наполеони мислили на борбу, кад су говорили о суду; сви су се спремали да отму кад су тобож позивали да се суде.

Цар бугарски дакле сад признаје, да је хтио борбу и да чак није хтио без борбе, а то је до јуче порицао. Царски!“

Словени, који су се пренемали и грвали у прса због братоубиљачког рата и заглушивали нам уши својим словенским болом, ако икад сад имају подесну прилику за своје посредовање и спасавање оскрвљивања словенске идеје: нека изведу из заблуде Бугарску и упуте је како треба и мора словенска држава да поступа и да ради.

Да их видимо сад кад треба и кад су позвани.

Једна друга мобилизација

Под овим насловом „Одјек“ доноси на уводном мјесту овај чланак:

Краљев указ о демобилизацији војске обзнањено је пајзад једном стању крај који се да-вио желио. Пола милиона резервне војске, зл коју је рат утврдио да је у једној демократској земљи, у доброј опреми и с добрим вођама права и најбоља стално стајаћа војска, напушта мач да се врати плугу. И то што је у овај мах брига и задатак борца који се са крвавих положаја Плачавице враћа својој њиви и својој дому, сјајно је оне велике, опште националне бриге и оних великих националних задатака који очекују Србију од првог дана утврђеног мира.

Пространу њиву велике обновљене Србије треба да заоре један дубок и добро вођен плуг. У крајевима нове Србије гдје робовање под владом насиља, и несигурности и хаоса није омогућавало никакво благостање и културу, и у старим областима Краљевине гдје је редовац живот и рад био устављен већ десет мјесеца, очекује се једна плодна жива и добро упућена периода привредне и културне дјелатности на све стране и у свима правцима. Иза демобилизације побједолачке оружане силе, очекује се исто тако снажна и успјешна мобилизација велике и благотворне силе мира и рада. И само од њеног успјеха зависиће трајност постигнутог успјеха на бојном пољу и обезбјеђење новог када нам устреба. Дјело мобилизације радних и културних снага Србијаних велико је и сложено, претпоставља много снаге, доброг

плана и добрих руку, дугог и истрајног рада и неодољан почетак од првог дана.

Као у бојној акцији у којој се са једне змуете позиције без застоја наступа другој, и у привредној и културној акцији скупо је и опасно губити времена. Али као што у бојној акцији добра војска не наступа на нову позицију прије по што збрине другове чије је пожртвовање обезбједило ону на којој су, и у постављању нових и великих планова за напредак, и будућност Србије, један од првих задатака мора бити збрињавање судбина оних Срба, који су пркосећи опасности оставили судбину своју и својих бризи отаџбине.

Одуживање тога великога дуга онима који су пожртвовањима задужили отаџбину, биће акт солидарности Срба обновљене Србије, акт који ће залијечити ране колико их најбоља братска рука може залијечити, и, који ће, дајући на знање свима да отаџбина не заборавља заслуге и жртве, појачати вјеру младих и убогих у социјалну правду, у истинску равноправност и једнодушност који су се показали као снага демократке Србије, и, који ће, што ја најважније, обезбједити нову и одушевљену заједничка прегнућа свих Срба за будућност Србије.

Изјава бугарске Врховне Команде

Између Грчке и Бугарске води се преко јавности спор. Грчка је службено саопштила резултате борбе грчке војске, што је љуто опекло Бугарску. Успјеси грчки вријеђају Бугарску и он се сад латала не само да их смањи, него и да их подцијени и омаловажи.

Поводом званичног грчког саопштења о резултатима борбе грчке војске, бугарска Врховна Команда изјављује:

„Друга бугарска армија, која је дејствовала против Грка никад није бројала више од 30.000 људи. А под таквим условима потпуно је немогуће, да је она имала губитака, како тврде Грци: 10.000 заробљених и 30.000 погинулих и рањених. Да су губитци ове армије незнатни, сведочи већ та околност што је она отјерала Грке из Мехомије, Неврокопа и Пехчева и довела грчку војску у потпуно тежак положај принудивши је да моли за примирје. Грчка војска није никад долазила до Цумаје. Што се тиче вароши: Драмe, Кавале, Ксантија, Дедеагача, Портотлагоса, Маронија, Мекрија, и Гумулцине, њих није ни бранила војска па их није ни освојила грчка војска, већ грчке разбојничке чете. Огромне цифре бугарских губитака које изнесе Грци, могу се сматрати као стварне у том случају, ако се узме у рачун ненаоружано бугарско становништво, које је помлатила грчка регуларна војска. Бројност тог становништва наравно да знатно премаша број бугарске војске. Па како Грци тврде, да су заробили 10.000 људи, Врховна Команда бугарске војске прима на знање ту изјаву, па ако јој приликом измјене заробљеника не буде предан толики број војника, онда има право да сматра да су Грци заробљенике побили.“

Из рата и о рату

Важност новог румунског земљишта

Румунско јавно мишљење потанко се бави војном и економском важношћу бугарских крајева, које је окупирала румунска војска, и то у колико ће ови крајеви након склопљеног мира бити саставни дио Румунске. У Румунској мисле, да ће будућа граница између Бугарске и Румунске овако изгледати: Нешто тако 10 километара од Туртукаја иде Карасар Дерe, који са својом дубоком увалом представља природну границу. Румунска ће захтијевати, да нова граница иде том увалом. Десет километара од Балчика утиче ријека Екрене, гдје треба такођер да иде граница. Исти принцип, да се наиме добије добра граница према Бугарској са стратегијског гледишта, биће мјеродаван и код Добрича.

Нови териториум има око 6000 квадратних километара и 200.000 становника. Дакле на један квадратни километара пада 33 становника, а то је прилично слабо насељен. Због тога ће, чим се поврати нормално стање, доћи на ред колонизација новог краја с румунским тежацима, који у отаџбини доста слабо стоје ушљед неријешеног аграрног питања. За Румунску је врло повољна околност, да је само мален дио становништва у новом крају бугарски; остало су муслимани и Румуни. То нарочито вриједи за крај око Тракије. Од градова добиће Румунска Силистрију, Туртукај, Добрич, Балчик и Каварну. Но најважнији је град Добрич обзиром на број становника, који износи 24.000, као и обзиром на његов досадашњи развитак. У Добри-

чу је развијена индустрија брашна, и то прилично добро, а осим тога он једини од поменутих градова има жељезничку свезу, и то с Варном. Осим тога мјесто има велику војничку важност, јер је чвор путева, који воде на све стране. Помицањем границе према западу добија важност и Силистрија, која долази у питање у првом реду што се тиче прелаза преко Дунава. Каварна лежи неколико километара од мора, и није од велике вриједности. Но тим више долази у рачун Балчик, који има заштићену луку. Статистички подаци из године 1910. показују, да је у Балчик увезено 7 милиона килограма, а извезено 20 милиона килограма, док за Каварну стоје бројеви 4 и 8 милиона. Саобраћај бродова је те године у Балчику 436, а у Каварни 216.

Ратови за пошљедњих 300 година

За пошљедних 300 година било је у Европи преко 1700 непријатељских сукоба, на суву и мору, опсада, бојева у којима су обострани губитци износили најмање по 2000 људи. Најстрашнији рат био је познати тридесетогодишњи рат са 86 битака, затим рат шпанског нашествља. Наполеонови ратови с укупно преко 300 бојева. Око 55 година трајао је рат између Млетака и Турске, најкраћи је рат био између Карла Алберта и Аустрије г. 1849., који се свршио за шест дана. Највише је ратовала Француска, која је имала више од половине свих битака, па онда Аустрија, Енглеска, Русија и Њемачка. Од 1079 борба, које је имала Француска, пobjеда на њеној страни било је 584 пута, док аустриске пobjеде не износе ни 40%. Француска* је ратовала против 15 држава, највише против Аустрије. Најваћи пораз био је код Седана кад је изгубила 38.000 људи. Бојеви у којима је учествовало преко 300.000 војника били су код Гравелота (Французи и Нидерланди), код Дрезде (Французи и коалиција), Смоленска (Французи и Руси), Седана, Кенигреца, Мугдена (Руси и Јапанци) и т. д. У поморским биткама учествује увијек знатно мањи број бораца. У великој битци на води код Ла-Хула било је 118 енглеских лађа против 38 француских, код Трафалгара су Енглези били на 31 лађу а Французи на 38, код Цушима 23 јапанске и 20 руских. Поред Париза је најдуже опсаду — 1167 дана — издржала тврђава Гибралтар, коју су опседавали Енглези, затим Кадикс, Беч (кад су га опседавали Турци), Севастопољ, Порт-Артур и т. д. Најваћи губитци били су код Мугдена 130.000, Седана 122.000, Бородина 80, Ватерла 46, Дрезде 50, Аустрелица 46 хиљада и т. д.

Ноћни нападај Бугара на Злетову

Један рањеник је причао овако о страшном бугарском пренаду 17. јуна.

— Те ноћи сам био у чети, која је стражарила испред нашег 6. пука, који је опет спавао за нама на 500 метара. А дивизија је логорила за нама три километра. Ја сам стојао са још два друга на самоме мосту Злетовске Ријеке, која је представљала демаркациону линију између нас и Бугара. На истом мосту, неколико корачаја од нас, стојала је бугарска стража, с којом смо разговарали о скорашњем миру и нудили је нашим бијелим хљебом.

Била је густа помрчина, и још више згуснута ситном кишом. Бугари су и те ноћи пуцали, ближе, даље, са двију страна. Али ми смо то сматрали да шенлуче као и сваке ноћи. И исмијавали смо се с њима, што троше муницију у лудо. У поноћи ме замијени други из чете, а ја се повучем у шатор и легнем.

Сјећам се само, да сам у сну чуо прасак али прије него што сам дошао к себи, прејурише преко нас безбројни Бугари са ужасним урликом, разгрњујући пушкама наше шаторе и бодући по лежацима у главу сваког од нас. И мене је ударио један бајонетом у затиљак, но срећом нож је склизнуо и изишао овдје између жила и грклана. Ја се тргнем и откотрљам у јарак, који је био пред нашим шатором, а густе, непрегледне редови Бугара у трку и с бијесном галамом прелетјеше. Тако дојурише и до нашег пука, убијајући прво на спавању и очајно гушајући се с онима, који се пренуше и дадоше отпора.

Онај један, који ме је замјенио на мосту, докотрља се до мене, избоден на неколико мјеста, и причао ми је послјије, како су Бугари навалили. „Непосредно на 100 до 200 метара дигнуше се из мрака а са музиком „Шуми Марица“, и с урнебесним: ура! навалише на нас. У исти час бугарски стражари нападоше на нас, и док смо се борили, њихови нас смакнути редови прегацише. То је било страшно, изненада чути у густој и тихој ноћи, из такве близине, урлик једне цијеле дивизије.

Ја сам био малаксао од изгубљене крви, али сам осјећао ипак силну жалост, јер сам разабирало само њихове топове. Око четири сата већ се небо почео бијелити,

чух одједном за мном познато грување наше артиљерије. И било ми је одмах лакше дочекати смрт. Но око 6—7 сати поче се прасак пушака и митриљеза приближавати. Одмах сам знао, да их наши сузбијају. За мало па се почеше привлачити први Бугари. Враћали су се без реда, и грдно псујући прескакали су мој шанаш. Један је скочио баш преко мене, и видјећи ваљда у скоку да нијесам мртав, враги се, и у хитрини ме удари чизмом у ребра. Мора да је пушку већ бацио био из руке, иначе би ме ваљда убио. Тада сам пао у несвијест и тако сам лежао до подне, када ме наши нађоше и однесоше на превијалиште.

Онај пас ми је сломио два ребра. Сва ми је слабина поцрњела од његовог ударца“.

Шта Румунија добија?

О земљишту што га добија Румунија још се јавља:

Земљиште, које ће Румунија добити од Бугарске до линије Туртукај—Балчик, износи око 6.000 квадратних метара са 200.000 становника. Становништво је у томе крају највећим дијелом муслиманско и румунско; само један мали дио су Бугари. Румуни су најгушће насељени око Туртукаја.

Са овим приједелом Румунија добија ове вароши: Силистрију, Туртукај, Добрич, Балчик и Каварну. Међу овим варошима најважнији је Добрич и по броју становника (24.000) и по своме досадашњем напредовању; у Добричу је прилично развијена млинарска индустрија. Добрич једини од свих поменутих мјеста има жељезничку везу са Варном. Добричу се придаје и велики војнички значај, јер од од њега иду путеви на све стране.

Силистрија ће у будућности имати такође већег значаја, јер ће бити везана мостом са осталом Румунијом.

На мору се придаје нарочити значај Балчику, који има затворено пристаниште, угодно за утврђивање.

Француска и Италија

— Спор француско-талијански —

Како кога дана између Француске и Италије постоји све већи и дубљи јаз. Питање Егејских Острва, као и Кавале као да ће односе њихове сасвијем заострити.

То се најбоље види из огорченог писања њихове штампе.

Већ давно се могло рећи, да је француско-талијанско пријатељство покопано. Никад се то не опажа јасно као данас. У писању талијанске штампе толико је жучи, гњева и мржње, да је добро рекао онај, који је ово расположење употребио са борбама за Криспиева времена. Националистичка штампа је још тамо код „Манубе“ и још прије је викала против „перфијидне браће“ с оне стране Алпа; данас се тој вици једнаком жестином придружује и полуслужбена, иначе тако опрезна министријална штампа.

Ето на примјер, приликом повратка генерала Амеђиа у Роду, гдје тај јунак најславнијих битака у Либији иде да врши неугодну и неславну част гувернера (говорило се, да је био на одсуству — тобоже ради здравља — јер влади самој није било повољи овако запослеће). „Трибуна“ се на два пуна ступца уводног чланка обара на француску штампу, на г. Хербете од „Фигара“ и на „Тан“, пребацујући им злобу и „mala fides“. Ова се полемика била у задње вријеме ужестила ради јужних арбанаских граница, гдје се као у крфском заливу Италија бојала, да би иза Грчке могла наћи опасног такмаца. Сада је тај прикривени јал плануо у очити бијес, кад се дознало, да француска дипломатија настојава да се задовоље талијански захтјеви у Епиру, али гражи за Грчку компензације на Егејском Мору, хтијући јој прибавити и оних острва, што их Талијани држе у власти. Чак и веома увиђавни и опрезни посланик Торе у „Coggiere de la Sera“ изгубио је равнотежу и пребацује француској дипломатији двоглавност и хибленост.

Овај је гњев схватљив кад се зна да је сад крајње вријеме, да се овај шкартљиви проблем ријешити пред амбасадорском реунијом у Лондону. Талијани се боје fine француске дипломатије, чије задње успјехе мотре са великом завишћу и у страху су, да Италија не буде морала у Лондону капитулирати — и повратити Егејска Острва.

Истина се не да више затајивати: Италија хоће да задржи бар један од тих острва. Грчка би евентуално на то пристала и одрекла се оних 20.000 Грка, као што се одрекла много већег броја суплеменика у Епиру, Тракији и др. али не да Француска, а за њом ни Енглеска, обје интересиране на Средоземном Мору. Као што је Италија тражила слободу крфскога канала из стратегиских разлога, јер ко га има у рукама, тај заповиједа отрантским каналом, тако из истих стратегиских разлога тражи Италија Штампалију, која се ради стратегиске важно-

сти може сравнити са Гибралтаром или Малтом.

Како се види, спор је много дубљи, него изгледа на први поглед. Националистички дух, који је превладао Италијом за вријеме оног колонијалног рата у Либији (у Италији се заборавља, да је прва заслуга Француске, што су Талијани добили ону земљу), захватио је и владе кругове, који озбиљно хоће да се упусте у такмичење са Француском на Средоземном Мору. Док угријане главе бају о латинском мору од Хераклиових Ступова до Суеца, ни по јада, али данас се и у најозбиљнијим листовима пише о обнови римске славе и хегемонији Рима на Средоземном Мору; данас најодличније публицисте као „Rastignac“ воде непрестану, дакле тим дубљу борбу против Француске, која је једина Италији на путу да ту хегемонију постигне.

Уз овакве прилике изгледа у истину веома комично — како истиче „Giornale d' Italia“ — да је француски министар спољних послова Пишон, један од покровитеља Лиге за талијанско-француско пријатељство. Данас је сјај те Лиге потамнио, и кад у Италији о њој говоре, сви се бар насмијеше.

Између талијанских и француских новина води се жива полемика, особито ради Егејских Острва. „Temps“ отворено пребацује Италији, да хоће да задржи бар неколико најмање једно од Егејских Острва што их је појела.

„Echo de Paris“, бавећи се овим питањем, пише да Трипле Ентенте тражи, да се Грчкој уступе сва острва, осим Имброса и Тенедоса пред Дарданелима, који би остали Турској и Тасоса. Италија се позива на лозански мир и каже, да је окупација Егејских Острва једино јемство, да Турска повуче из Африке она два пјешадиска пука и онај артиљериски пук, који се с Арапима боре против Италије. Турска — каже Италија — не смије вјеровати, да јој се та острва неће повратити, јер се иначе неће никад одлучити да опозиве оне чете из Африке. Италија — вели даље „Echo de Paris“ — разлиже ово питање тако, да се она може отети дужности да испуни обећање дано Енглеској, којој је обрeкла, да неће за се задржати острва.

„Agence des Balkans“ јавља из Лондона да се Италија опет проптивала код двију велевласти, би ли се опрле кад би задржала у посјед Штампалију. Одговорено је, кад она не хтјела повратити Турској окупирана острва, да би то имало веома тешке пошљедице. Сва се острва морају дати Грчкој.

„Temps“ преноси ово питање на шире поље и каже да се овдје ради о проблему Средоземног Мора. Изгледа да су сада све три државе Тројног Савеза солидарне у том питању. Прије, кроз 30 година — по изјави Билова — о том проблему није било говора у њиховим споразумима. Можда је у Килу или другдје тај уговор сада проширен. Прошло је вријеме, кад Бисмарк није са Манцинием хтио говорити о Средоземном Мору и кад Италија, држећи се да је слободних руку, бијаше склопила независне уговоре у погледу Средоземног Мора са Енглеском, Француском и Русијом. Данас тројни савез води средоземну политику и Трипле Ентенте мора да наспрам тога такође заузме своје становиште.

„Journale des Debats“ каже, да Италија нијече науке Препорода борећи се против оправданих захтјева Грчке.

Кад је Италија поведла рат против Турске ради Либије, назвали су Французи Талијане гусарима. Поенкаре, тада министар спољних послова, изрекао је у једном говору наду „да ће Италија већ вратити Француској нанесену неправду, а тада ће се распршити тамурни облак, што мути политички хоризонт.“

Међутим тај облак постаје све црњи, те се чини, да ће из њега провалити олијуна. Задњих дана бјесни између талијанске и француске штампе жестока полемика, која би лако могла да доведе и до отвореног непријатељства.

Атентат на барона Скерлеца

— Како је извршен атентат на комесара у Хрватској —

У понедјељак прије подне извршен је атентат на комесара у Хрватској и Славоније барона Скерлеца.

Комесар је био на свечаној служби божјој у римокатоличкој катедрали у Загребу. У 10 сати при изласку из цркве један младић, који се налазио с лијеве стране шпалира, кроз који је комесар са својим секретаром Хавличком и одјелним предстојником Брошанием пролазио кроз чиновништво и грађанство, из бровинг-револвера испалио је један метак на комесара, одјеვენог у свечаном одјелу тајног саветника.

Упирући револвер младић је кликнуо: „Живила Хрватска! Овако ћу устријелити свакога ко дође да тлачи Хрватску!“ и

испалио га на комесара. У исти мах при- трачао је атентатору стражар, ухватио га за руку и избацио му из ње револвер. Револвер је са земље подигао један офи- цир и предао га властима.

Комесар у први мах није опазио да је рањен, те се упути изласку, када је ње- гов секретар опазио да му тече крв из руке. Упозорен, Скерлец је с Брошанием одмах сιο у аутомобил и одвезао се у болницу милосрдне браће на Јелачиће- вом тргу.

Пред црквом је било окупљено много свијета, који је, као обично, посматрао параду. На глас пуцња присутни су се растурили, док су други похитали ка катедрали да чују шта се збива. Полици- ја је била одмах опколила сав тај про- стор да не би атентатор умакао.

У болници је константовано да је по- вреда лакше природе и да рука комеса- ру није сломљена. Љекари су рану паж- ливо прегледали и дезинфиковали, па је превили, задржав комесара у болници како би био под непосредном лекар- ском пажњом. Комесар је смјештен у приватан стан приора болнице. Тврди се, да ће рана за 14 дана зарасти без икаквих пошљедица.

Атентадора, који је одмах ухапшен, три су стражара одвела у полицију из цркве и одмах је саслушан. Изјавио је, а и документима потврдио, да се зове Стје- ван Дојчић, стар 22 године, родом из Лудберга, римокатолик, Хрват. По зани- мању је бојадисарски радник (молер) живио је дуго година у Америци, из које се у отаџбину вратио прије десет мјесе- ци. У Америци се дружио са хрватском омладином и судјеловао у тамошњем на- родном покрету. Читајући американске листове, он је дошао на мисао да убије комесара, ради чега је, вели, и нарочито дошао из Америке. Није имао ни с ким везе. У Загребу се налази од прошлог петка.

Атентатор је и миран и присебан. Го- вори тријезно, озбиљно и промишљено. Обучен је пристојно.

Полиција је извршила преметачину у његовом стану у хотелу „Златна Круна“ гдје је одсио, као год и код брата му, куvara у „Народној Кавани“ и једног његовог пријатеља. Резултат преметачине није донио никаква нова открића. Брат Дојчићев притворен је.

Утврђено је, да атентат није политич- ко дјело и према томе и не може имати никакве политичке пошљедице.

Бугарска и савез

Када је мир на Балкану опет повраћен, природно је што све балканске државе настојавају да се он што дуже одржи и да буде што трајнији. Србија, Црна Гора и Грчка с Румунијом су већ у томе по- гледу предузеле потребне кораке. Једино Бугарска се издваја. Кривицом својих вођа, бугарски народ је и на политичком и бој- ном пољу поснио, па би у толико при- је требало да се постара да се лакше и брже подигне. Демони Бугарске у њој самој то не даду и они као да опет зло- кобно снују и своје паклене мреже пле- ту. Ради тога Бугарска не одаје никак- вог знака покајања и не пружа руку из- мирења ранијим својим савезницима, од чије је заједнице имала само користи, а да их се до краја држала, не би ни на- страдала овако као што је. Била би још и дан дањи јака, снажна, угледна и при- зната.

Бездушни политички спекуланти, који су бугарски народ довели близо руба пропасти, мјесто да га сада оставе на миру и да се повуку у дупље, гдје се за њих не би ни знало, они се држе грчеви- то својих столица и раздражују народ. Не само што бугарски народ новине под- јарују на омазду против Срба и Грка, него то чине јавно и некоји вајни бугар- ски државници, који не могу свршити ни- једнога разговора са страним политича- рима, а да по неколико пута не изусте познату ријеч „реванш“. Реванш против Срба, реванш против Грка, а Румуне и Тур- ке пуштају у миру, што више траже се свезе, да дође до слоге између Бугара, Румуна и Турака. Ни то није доста бугар- ским државницима. На све могуће на- чине сију мржњу на Русију, окривљујући је с невијере против Бугарске. Неће више да знају за руско царство, избиће из главе и „цара ослободитеља“ и избриса- ти све, што би могло на Русију сјећати. Из мржње на Русију неће садашњи бугар- ски дипломати ни да чују о каквом савезу међу балканским државама, јер би могао ићи у прилог руској политици. Так- ве мисли, такве грожње износи сам бугар- ски министар Тончев.

Један је француски државник рекао, да човјек има језик зато, да може своје мисли прикрити. Но изгледа, да се бугар- ске дипломате не држе ове науке. Јер мјесто да зауздају свој језик, они га од- више искоришћују само да прикрију сво- је гријехе и народ скрену с превога

пута. Јер што ће Бугарска осамљена у садашње доба, кад и највеће силе у Ев- ропи траже савезнике и лијево и десно. Тројни савез не осјећа се доста јак нас- прам споразума, па тражи још савезни- ке, а исто тако и споразум насрам трој- ног савеза. У могућем савезу изван бал- канских држава неће Бугарска најбоље проћи, дочим би у друштву с Румунском, Србијом, Црном Гором и Грчком заузи- мала одлично мјесто и своје интересе заштитила боље него у било ком по- ложају.

У политици не одлучује ни љубав ни мржња. То су докази у најновије доба сави Бугари. Ако Бугарска ступи у савез у ком се налази и Србија, радиће у ин- тересу свом колико и српском. Између Пруске и Аустрије водио се често пут рат. Исто тако између талијанских зе- маља и хабсбуршке монархије. Године 1866. навалила је Пруска у друштву с И- талијом на Аустрију. Аустрија, ако је под- легла у оном страшном окршају, није проповиједала одмазде реванша. Разми- слила је, како да се опорави од задоби- јених рана, како да своју привредну и одбранбену снагу придигне и ојача. Да се пак монархији осигура трајан мир, та- дашњи су државници сматрали за нај- боље средство, да ступе у саваз са Ње- мачком и Италијом, дакле са својим до- садашњим непријатељима. Та слога Ау- стро-Угарске, Њемачке и Италије — чу- вени тројни савез — постоји и данас.

Ово ће знати и бугарски политичари.

Из народа

† Ристо М. Радусиновић

Крњичка Каменица 6. августа

Још једна жртва, још смо изгубили јед- ног од храбрих наших младих официра: потпоручника Риста М. Радусиновића више нема међу живима. Пао је и он са много својих другова на бранику српских идеала.

По свршетку официрске школе и про- изводству у чин потпоручника, пок. Ристо је прикомандован митраљешком одјеље- њу, у коме га је звању нашло и сретно доба; доба, када је оружјем требало остварити народне идеале; доба, када је са истргнутим мачем требало полетјети у свету борбу. Са осталима је и пок. Ристо пошао, да се са својим храбрим одјеље- њем одужи светој Србиној идеји. Први пут је учествовао у борби при упаду наше војске у Крајину, гдје митраљеи под његовом командом успјешно дјествоваху. Несрећног 28. септембра при Широ- ком Вису његови митраљеи исто тако успјешно дјествоваху све док дугокрај- ној борби, недостатком воде, остадоше без употребе. Храброст овога јуначног офи- цира не устави код свог оружја. Не, ње- гова сабља бјеше жедна, и он поред сво- јих митраљеза, са истргнутом сабљом, под неописаном силом куршума, улетје у турске шанце и тамо је напоји мрком крвљу дивљих Азијата. У овој борби, као и свим другим, његови митраљеи отва- раху ватру увијек из првих борбених пјешачких редова.

При нападу на Луарзу, освојењу Љеша и Медве овај официр отвараше жестоку митраљешку ватру, тлачећи силно непри- јатеља. Као награду, за своју храброст и вјештину, у овим борбама уз похвалу својих претпостављених старјешина, би постављен за команданта митраљешких одјељења, која су била од Широког Ви- са ка језеру, када га је требало погледа- ти како у најжешћој борби неустрашиво јураше од једне до друге позиције, да прегледа успјех ватре и да потребна на- ређења даде.

По заузећу Скадра, овај храбри офи- цир, по наредби, остаде са својим митра- љезима на Бардањолу, све до потоњег нашег војника у Скадру, када се и он поврати својој кући.

Не бјеше се потпуно ни одморио, не бјеху га се довољно нагледали његови стари родитељи, пријатељи и познаници, а већ се јавља поприште нове борбе. Јавља се овај други рат. Покојни Ри- сто је са својом храбром четицом, са оном истом са којом се онако лавовски бораше, око древнога Скадра, пошао тамо, да стане на браник српске части и српског имена и у ужасној тродневној борби паде 5. јула на обали шумне Бре- галнице, поред свог оружја, којему је био из душе вјеран.

Нека ти је лака груда српске земље на обали валовите Брегалнице, а у долина- ма китњасте Македоније, јуначни потпо- ручнике. Нека те тјешти то што се започе- то дјело сретно свршило и што ће на твојем гробу цвијетати чисто српско цвијеће.

Н. В. М. К.

† Ђорђе Црногорац

Шавник, 25. јула

Данас је овдје испустио своју племе- ниту душу Ђорђе Црногорац, трговац.

Покојни Ђорђије је један од оних Срба- Херцеговаца, који није могао подносити, да српском Босном и Херцеговином у- прављају туђинци, те је 27. децембра 1882. године пребјегао из Мостара у Црну Гору, гдје је живио до своје смрти.

У Црној Гори је живио најприје у Ник- шићу неколико година, па се доцније 1887. године заједно са пок. кап. Николом Неимаровићем Мостарцем преселио у Шавник, гдје се стално настанише.

Када је прошле и знамените 1912. го- дине објављена мобилизација, па доцније Турској рат, пок. Ђорђије је као редов дробњачкога баталиона учествовао у по- ходу Источнога Одрета црногорске вој- ске, који је као крајњу тачку заузео ме- тохијску равницу. Одатле је заједно са својим јединцем отпутовао под Скадром.

Ратни напори, који су под Скадром били достигли највиши степен, савладаше доста јак организам пок. Ђорђија. Под Скадром је добио болест са којом је дошао својој кући, те како је иста била заузела сувише маха, то су сви љекарски напори остали безуспјешни и покојник је истој данас подлегао.

Тиме се још један живот доброга Ср- бина положио на олтар Отаџбине.

Покојник је као добар човјек и исправан грађанин био у народу веома омиљен, те је на глас о његовој смрти много- бројна маса народа дошла у Шавник, како би му одала пошљедњу почаст ис- пративши га до вјечне куће.

У покојнику су пријатељи и познаници изгубили искрена друга а држава исправна и ваљана грађанина.

Бог да му душу прости.

М. Р.

Кратке вијести

— Краљ Петар одликовао је Николу Пашића орденом Бијелог Орла првог степена, а Војводу Радомира Путника орденом Карађорђевог зви- језде и упутио им својеручна писма, којима им је изјавио своју захвалност за њихове заслуге.

— Као додатак уговору о миру потписан је у Букурешту споразум о регулисању старе српско- бугарске границе у корист Србије. Граница ће ићи од ушћа Тимока и сва спорна земљишта припашће Србији. Комисија ће се састати на про- љеће.

— У Биограду се бави Жан Пелисије ради до- говора за акцију Балканске Лиге.

— Влада у Србији предложила је бугарској влади, да се опет успостави жељезнички промет који је за вријеме рата био обустављен.

— Престолонашљедник аустриски Франц Фер- динанд постављен је за генералног инспектора цијелокупне војске у А. Угарској.

— Из Биограда јављају, да је биоградска оп- штина вотирала 10.000 динара као прву своту за велики споменик побједе, који ће се у Биограду подићи.

— Ускоро ће се у Скопљу покренути велики дневни лист за нове крајева.

— Котера у Србији знатно опада. Она је за- владала маком међу војницима. Нових случајева нема.

— Турска, преко великих сила тражи да Бугар- ска пристане на ревизију лондонског мира, у про- тивном пријети, да ће пријети преко обале Марице.

Дневник

Вратили се. Њихова Краљ. Височан- ства Књаз Нашљедник и Књагиња Наш- љедница вратили су се јуче послјије подне из иностранства.

Повратак делегата. Делегати балкан- ских савезних држава вратили су се из Букурешта заједно. При повратку били су срдачно испраћени из Букурешта и у опште из Румуније, док су у Србији пре- дусријетани са нарочитом свечаношћу и одушевљењем. У Биограду им је био приређен сјајан дочек на парабродској станици. Делегате је на самом параброду поздравио предсједник Н. Скупштине г. А. Николић, а при изласку из брода предсједник општине, г. Љ. Давидовић. На то су му се сва три делегата, г. г. Пашић, Веницелос и Вукотић, топло за- хвалили. У дочеку су узеле учешћа и три дјевојчице из Приштине, Дојрана и Бе- рана, које су делегатима дале по букет цвијећа са прикладним поздравом. Са станице су делегати отишли у хотел „Москву“, а одатле у двор, гдје их је Њ. В. Краљ Петар најсрдачније примио. Из двора су делегати пошли у Гранд Хотел, гдје је г. Пашић давао у част њихов ручак. У вече су на вечери били гости Њ. В. Краља Петра. Г. Веницелос је још исто вече отпутовао специјалним возом у Солун.

Наши делегати. Г. бригар сердар Јан- ко Вукотић, предсједник Министарског Савјета и министар војни, одликован је од Њ. В. Краља Србије орденом Бијелог Орла I степена, а г. Ј. Матановић орденом Св. Саве другог степена. Г. Матановић је јуче допутовао на Цетиње, а г. бригадир Вукотић је и даље остао у Србији.

У Котору нема колере. Из Котора јављају, да је проглашено да у њему нема колере, јер од смртног случаја 24. јула није нико више оболио. Лица, која су држана у контумацији, већ су пуштена, пошто су негативно испала бактериолош- ка испитивања, двапут чињена.

Заробљен. Приликом рата с Бугарима у једном страшном окршају заробљен је и Саво Богојевић, некадашњи официр у Ср- бији, који се за вријеме оба рата храбро борио као добровољац. Саво је родом из Тетова и припада првим официрима из тих крајева, који су у Биограду свр- шили Војну Академију. Доцније је на- пустио војску и преко Црне Горе, гдје му се налази брат г. Димитрије Богоје- вић, управник Црногорске Банке, вратио се у свој родни крај и одао се четништву, када га је затекао и рат. У првом рату Саво је учествовао са својом четом у многим окршајима и храбро се показао, што су и биоградски листови у своје вријеме истицали. У овом другом рату Саво је имао чету састављену од Турака и Арнаути и са њиме се јуначки држао. У једном жестоком сукобу, кад је дошло до страховитог гушања с Бугарима, Бо- гојевић је, иступајући напријед, запао у непријатељску средину, те га је далеко надмоћнији непријатељ заробио. Богоје- вић ће сада бити пуштен из ропства и биоградски листови, хвалећи његово хра- бро држање и јуначке подвиге, желе му срећан повратак у ослобођену домовину.

Читуља. У очајној борби на Брегал- ници 5. јула, поред осталих наших хероја, погинуо је и Илија И. Шабан, из Љубо- тиња. Покојни Илија је био у 44. години свога живота и један од угледних људи свога батаљона. Први рат с Турском зате- као га је у Америци, али жеља за отаџби- ном довела га је у своју домовину, гдје је одмах ступио у бојне редове одликујући се у свима борбама. Он је достојно по- шао трагом својих честитих и храбрих предака, полажући свој живот за Краља и Отаџбину. Вјечан му помен!

Наши у Америци. Као што је позна- то, за вријеме рата огроман број наших људи, који су били запослени у Амери- ци листом је полетио у отаџбину да јој се стави на расположење, али је било и таквих који су и даље остали у Америци, пошто им је било апсолутно немогуће да дођу у отаџбину. И за вријеме прво- га рата, као и за вријеме овог другог рата они су се живо интересовали о то- ку рата и развоју догађаја. О томе свје- дочи и њихово дописивање са својима у Црној Гори. У једном од тих приват- них писама наишли смо крај осталог, и на овај карактеристични став: „Од- мах одговори за све оне те су по- гинули у том славном рату, а грехота је рећи погинуо, него тај се сваки родио, него смо ми погинули, који нијесмо ка- дри били доћи, да се заједно кренемо с нашим браћом, да заједнички прове- демо ту славу црногорску.“ Као што се види, Црногорци су и у далеком свијету остали вјерни својим традицијама и ври- јеме и даљина није ни у колико измије- нила њихов жарки патриотизам.

Захвалност рањеника. Од рањеника из Војнога Стана добили смо ове редове: „За све вријеме црногорско-турског ра- та био је Пипо Чакић водник страже у Војном Стану и он је ревносно радио са својим војницима око своје браће, ко- ји су долазили рањени. Када смо дошли у болницу, одмах је похитао са својим вој- ницима, те нас као своју браћу однијели на леђима испред Војног Стана до оне сале, у којој су нас и смјестили, и од- тада па до преболелих наших рана би- ли су нам вазда на услузи. Највећу бла- годарност дугујемо Пипу Чакићу, који нас и дању и ноћу обилазаше, обасипа- јући нас очинском љубављу, лијепајем разговором и разним понудама, те нам у неколико олакшаваше тешке болове. Да- нас, када смо већ изашли из Војнога Стана, немогући им се олужити на други начин, сматрамо за најсветију дужност, да им овом приликом преко јавности из- јавимо топло захвалност за труд и на- пор који су учинили око нас“.

Захвалност су потписали у име рање- ника бивши рањеници из Војнога Стана: барјактар Милош Касалица, Јлазар Каса- лица, Милан Стојковић (добровољац), Милан Караџић, Панто Влаховић и Пет- ко Баошић.

Вријеме. Киша нас никако не остав- ља. Вријеме је било лијепо два-три дана, али већ је данас опет почела да пада киша. Тако смо овог цијелог љета без љета. Разумије се, то ће осјетити и пољ- ски усјеви, воћњаци и виногради, јер ово ружно вријеме на њих врло рђаво утиче. Данас пред подне је била права прова- ла облака, када је киша дуго, уз грмља- вину и град, лијевала као из кабла, пре- став тек у подне.

Књижевност

Календар „Бока“. Добијамо ове редове: „Бо- ка“, велики илустровани календар за 1914. год., уз сарадању књижевника издаје и уређује Диони- сије Миковић, ући ће у штампу с пјесмама о новим бојевима и другом разном одабраном књижевном садржином, ако се пријави довољан број претплатника. Примају се огласи. Имена се штампају. Цијена је 1 круна. Чист приход био би „Српској Зори“ у Дубровнику. Господи скуп-

љачима 5^{ти} или десета књига, а књижарама по погодби. Ко новац унапријед не пошаље књига ће му се послати уз поузеће; на то нас нагони искуство! Претплату примају уредиштва: „Ду бровника“ и „Српске Зоре“ у Дубровнику, календар „Бока“ у Рисну, Бокешка Штампариа у Котору и књижаре: Вукасовића Котор, Секуловића Ериг-Нови и Јове Тошовића Дубровник (Далмација). Моле се п. н. господа дужници да подмире дуг за прошле календаре, а наша драга омладина, свештеници и учитељи, да се заузму за скупљање претплата, а особито се препоручује прекоокеанској браћи која нас на овај оглас највише охрабрише. Рок претплате је 1. (14). октобра ове године.

Књига о срећи. У издању вриједног књижарско-издавачког завода „Напредак“ у Земуњу изашла је у укусној и лијепој опреми „Књига о срећи“, путовој у животу од Силвен Рудеца. Садржај је ове поучне књиге овај: I дио: Особине без којих нема успјеха, II дио: Средства, III дио: Здравље, IV дио: Љепота. Ова књига буди у читаоца вољу на живот и вјеру у живот. Она је пуна ведрих погледа, поуздања и бодрења. Писац, вазда расположен упознаје читаоца са мислима многих великих и знатних људи, и приказује — држећи своје дијело без прекида у пријатном и свјежем стилу — путове, који најбрже воде циљу, истакнутом у натпису ове књиге. Књигу је с француског превео П. М. Петровић. Она има и предговор и поговор. У предговору писац уводи читаоца у разлагање ове књиге, за која се овако на челу књиге изражава: „Послушајте савјете ове књиге и ваш живот, досад обичан и неплодан, постаће лан, занимив и узвишен. Све ваше жеље испуниће се и биће вам отворени сви путеви. Постаћете виши човјек, срећа ће вам се осмјехнути, те ни болести нећеће осјетити, и доживићете срећну старост.“ У поговору се писац описује са читаоцима и о овој својој се књизи изражава, да питања, која је у њој расправљао, нијесу нова; „постоје од“ почетка друштва; њих су расправљали дуго и успјешно многи људи. Он је хтио само да од свега начини извод, да сабере мишљења појединаца и покушао да нађе примјену тим питањима. Броширана књига стаје 3 круне, а у платненом повезу 4 круне. Ми ову лијепу и поучну књигу свакоме топло препоручујемо. То је одлична читанка како за омладину, тако и за одрасле.

Освојење Скадра. У Сарајеву, у издању књижаре Михајла Милановића, изашла је књига „Освојење Скадра“. Књига износи 32 стране обичног формата и украшена је са четрнајест слика израњених на финој сатинираној хартији. На корицама је слика, која предствља улазак црногорске војске у Скадар. У овој се књизи налази позната народна pjesma „Зидана Скадра на Бојани, којој је као мото придодан став из pjesме „Женидба Краља Вукашина“, који говори о Скадру. Затим садржи pjesму „Црногорци нападају Скадар“, као и „Освојење Скадра“, обје у народном десетерцу и врло лијепо испјеване. Послије тога описан је улаз престолонашљедника Данила у Скадар, говор Краља Николе 25. априла, као год и три умјетничке pjesме. Цијена је књизи 50 пара. И раније је изашла у Биограду књига, у којој је опјеван пад Скадра.

Српско-бугарски рат. Изашла је из штампе књига о другом балканском рату под насловом „Српско-бугарски рат 1913. године.“ Она се састоји из најновијих pjesама, разних описанка битка и разних ратних билежака са више слика. Књига је спремна за народ. Износи 104 страна. Цијена јој је 1 круна. И ово је издање и наклада књижаре и папирнице Михајла Милановића у Сарајеву.

Из дневника

— Листићи —

Штодра, 18. јануара 1913. — У 2 сата послје подне враћа се из Мурићана шеф војне жандармерије г. П. В. и каже: потребно је поћи на Обот ради једног извиђаја — дајући ми једну прибиљешку. Пошто се спремих, узнем десет војника и кренем. Дан је био облачан, а Бојана устала, и на више мјеста изашла из корита. Пут на Обот иде обалом кроз села Самиш и Даич, а може се и водом на лађи. Ради хитности, пођем кроз села и за 2 сата већ сам био на Оботу. Обот је и село и мало пристаниште са неколико кућа, које су „триме качаци“ опљачкали. На Оботу нађем разводника наше патроле Р. В. и одмах исту вече приступим послу. Та процедура — ишљеђење — није дуго трајала, јер се до суштине одмах дошло — и само је још требало да се изврши формалност „записника“.

На Оботу било је неколико дућана, царинарница, агенција, телеграф и мјесне управе, која су здања, пошто су Турци оставили Обот, коначно опустошили качаци, а судјеловали су и мјештани, бар у толико, били су ако и од страха на услузи качацима, па ко је заиста у главном опљачкао оботске дућане? Качаци под вођством „војводе“ Паље, оног истог Љуцовића, који даде паметни предлог за превоз војске преко Бојане. Диван је то првак синова Скендерије! Старе војводе подизали су чете, уходили војску и шта нијесу чинили. Велика разлика! Овај „наш“ само је вребао згодну прилику да се крвницима — Турцима — освети, бар колико се могло утврдити, плјачкањем, што је јасан доказ и плјачкање Обота и оних бродова те су били заробљени. Бродове су опустошили качаци; то је доказано, 17. новембра 1912. године. Рушкул су такође опљачкали, и то је доказано, а за Обот факта су ту. —

Кад је наша војска заузела Белу и Фраскани, овај арбански првак са својим људима већ се као хијена појавио на Оботу и само дао знак и за трен ока, оно, што је од потребе и вриједности било, отпловило је на ђемију низ Бојану

за „војводину“ резиденцију Шас. По утврђеном факту, повратих се сјутра дан у Штодру и поднесен извјештај у детаљима о свему команди и он буде спроведен Главном Штабу.

„Вовода!“ како је велико и звучно ово име. Заиста јест, али кад га има ко носити и кад се под тијем бременим не иде у плјачку и не користи фалсификати-ма при прављењу пића и кријумчарењу шпирита. Жалосно је, заиста за осуду, кад качаци међу којима има људи и јунака, дозвољавају овакве лудорије једно-ме своје црваку — војводи. Факта су ту, његова је кућа, држим, и данас пуна свакојаке робе опљачкане са бродова и дру-гијех мјеста, али преметачина није чињена, да се бајаги не нанесе на „рз“ шаског војводе, да му не пада ауторитет међу качацима.

При повратку из Скадра био сам очевидац безобразлука Обоћана, Даичана и у опште становника обалом Бојане и околине. Само је требало посматрати каква је паљба пушчана била, кад је прошао брод „Scuttari“ и она два италијанска за Скадар, носећи провијант под заставом талијанског Црвеног Крста. Такве паљбе ни на Тарабошу није било! И одакле им пушке кад је већ једном на миран начин сакупљено оружје? Јасно је сад да су пред наших властима лагали и скрили по комад оружја — тек да им се нађе. Зар су то вјерни поданици? Зар таквим Ђоновима и Цунгелима да се вјерује и у њих се узда? Не, не, никада! То су људи без карактера, без циља, и само уживају у плјачкању, у обманама, лажама, у чему им је цио вијек прошао. Колико се њих, оног дана кад је пао Тарабош и Брдица, истакло и радовало побједи црногорског оружја? Нико, ама баш ни један да истури пушку и да рече добру ријеч! Дочим кад видјеше оне бродиче уз Бојану под заставом италијанског Црвеног Крста од дивљег ентузијазма у мајло не полудјеше! Ти људи, које сам добро проучио и знам што мисле, и немају онога, што треба да има један народ који хоће слободу, већ су то продане душе и слијепо оруђе ман-тијаша и бакишиша, којима су и предали своју судбину. — Јалосно је, како на ову подлост и нискоћу њихову могу гледати њихови прваци! Заиста, кад се до-бро све проучи, жалити је, што и даље није егзестирао „камени мајдан“ у Буша-ту, чији гост у мало не би и „војвода“).

Требало је измијенити правац, поћи не-чијим стопама и научити ове „Даконеве“ „Мараше“ како треба бити одан и поштен па не би безобразлук њихов у Скадру и другим мјестима достигао и пришао граници, те се бацају блатом на све наше, завијајући пред Ерропом, за некакво своје право. Обоћане, Доичане добро знам и жалим за „каменим мајданом“, о чему ћу проговорити згодном приликом. Сва је кривица до њихових првака, јер и овдје „с главе риба смрди“.

Забилешке из рата

Биоград, 4. августа

Како се извјештава

Нигдје у свијету нема тако непоуздане и површне штампе као у Бечу и Пешти. Који пут кад читамо у тим новинама извјештаје са Балкана просто се снебивамо. Сјећа се још свако како су пештанске новине још осам дана послје битке код Куманова јављале да су Турци провалили у Србију и да марширају на Ниш. Сјећаће се како је пештанска штампа и у овом рату писала неколико дана о великој битци код Скопља, а да се није потрудила погледати на карту и увјерити се да ако се води битка код Штина није могуће да су Бугари већ пред Скопљем. Ти исти листови писали су да су Бугари заузели Врање и пресјекла жељезнице а истодобно су саопштавали телеграме из Скопља као да је било могуће саобраћати са Скопљем да је заузета једина директна жељезница која спаја Скопље са Србијом.

Пештанска и бечка штампа осрамотила се и потпуно дескредитовала.

Кинематограф на бојишту

Први пут бар на европском тлу, чињене су кинематографске снимке на самом бојишту у првом балканском рату, те је снимљено више сцена, али само један дио битке код Киркилиса односио се на сами рат и правом смислу ријечи. Она да је била снимљена телеобјективом права артиљериска борба. У овом другом балканском рату учињено је више снимака. Један руски фотограф, Черни, који је снимио веома лијепих слика и са српских сектора опсаде Једрена, снимио је неколико веома занимљивих и значајних фотографија са положаја код Ђустендила а и преко четрдесет снимака кинематографских. Када се ставе снимци у промет моћи ће се видјети савијем близу неколико јуриша на бајонете, читави низ артиљериских борба, јер је Черни био редовно у првим линијама саме борбе у највећим опасностима и снимио је средине саме борбе. Видио сам неке његове ствари па се мора рећи да су одличне. Он путује сада у Париз да преда филме и слике од којих ће изаћи многе у „Илу-страциону“ и у руским листовима.

Рањеници се враћали у борбу

До сада је само у београдске болнице дове-зено преко осам хиљада рањеника. Међутим је

1) Послије боја на Брдици дође у Труше „вој-вода“ Љуцовић, да контролира плјачке, те наша браћа Шумадинци потписаше пасош кундацима по заслугама и части!

од тих преко осамдесет процената лако рањених у руке, ноге, прсте и т. д., па су одведени у болнице само за то, да се не би ране инфичи-рале пошто на то полаже српски санитет најве-ћу пажњу али није нужно да се даље лијече у болницама. Велики дио пуштен је на десет-двадесет дана кући на одмор. Тако је пуштено у самом Биограду преко двије и по хиљаде лако рањених и опорављених. Сви се они када мине вријеме на које су пуштени враћали својим ко-мандама на бојиште да се ако треба даље бо-ре. Било је повраћено од свеукупнога броја ра-њеника неколико хиљада опет у редове. У Био-граду сада има око 5500 рањеника.

Жега и снијег на ратишту

Нико неће за цијело помислити да сада усред љета има рањеника којима морају бити сјечене ноге, јер су им се смрзле у снијегу на садањем бојишту. Али ипак има. Међу таквим се налази и потпуковник Павловић који је четири дана након једне борбе на линији Криве Паланке био нађен без свијести на једној планини у снијегу. Он је пао у борби рањен у трбух на Чуки-ном Брду на Кисјелици Планини. Он је лежао три дана и три ноћи на страховитој зими, јер је на тој планини сада снијег и мраз. То је у то-лико било добро што се рана није инфичирала, али је зато осуђен да изгуби једну ногу која је сасма промрзла. Другога дана нашла га три бу-гарска војника и оплијенили га тако, да су му одузели два наполеондора и 450 динара. Касније је осам Бугара дошло до њега и одијели му доглед и златан сат, али му нијесу хтјели дати воде него га је један ударио ногом у трбух баш у рану. Хтјели су га убити, али један наредник их је потјерао, казав да ће га он убити, а остав сам с њим питао га има ли што код себе па не настав ништа поздравио га и оставио жива. Нај-послије дошао је један бугарски сељак и кад је Павловић молио да иде у српски логор да јави да је рањен, и зато му је обевао двојмесечну плату, сељак није хтио поћи него га прегледао и настав златне наочари одио их; најпослије је Павловић пао у несвијест и остао тако дуго. Најзад су пошлри српски санитари да копају ље-шеве и тако га нашли.

И са других страна сам чуо да се прича о том како у низини влада страшна топлота. Тако се код Штина једва могла сносити, а у брдима где се водиле борбе, влада силна зима. Има офи-цира који су у борби изгубили кабанице или се одјенули боље у низини у љетне блузе а послје су морали у брдима да зебу. И на тај начин води се у исто вријеме љетни и зимски рат. И то спа-да у парадокс и специјалитете којима обилује ова драматична балканска криза.

„Чекај да ишчистим нокте“

Српски сељак је у овим балканским ратовима показао не само јунаштва али и нејвероватне природности, никакве занесености а најмање афектације и остао је увијек природан, духо-вит и флегматичан. Небесте наћи него веома мал-ен број ратника који ће вам се хвалити јунаш-твом, јер им се одмах друге свијет руга да ла-жу и да се хвале. Свако вам прича своје и туђе чине просто, природно и не таји ни слабости своје. После озворено ће вам казати ако се бојао, ако је повлачећи се у појединим часовима борбе бјежао, а неће никада увеличавати своје заслуге. Кратко и лакониично казаше нам рањени-ци из какве настрашнје битке: „А мани! Било је тврдо! Тврдо! Али ишли смо напријед и по-тјерали их“. То је све. Али за то веома радо причају анегдоте један другоме. Један официр прича ми ово: На позицији код Ђустендила по-шљедњих дана бјеснила је жестока артиљериска и пушчана баљба. Лежали војници у рововима у пучали. Требало се повући до другог рова. Један сељак није се дигао и другови га пожу-ривали. Али он се отресло и викнуо у оној за-глушној грмљавини: „Чекај да ишчистим нокте! Зашла ми земља иза ноката“. И тек кад је то свршио, дигао се и повукао!

Коло на бојишту

Српски војник као да не може ратовати без цигана и без играња кола. Још у турском рату носили су цигани који су били у војсци увијек са собом виолине а сељаци гајде, и када је био послје борбе одмор, било је увијек свирке е играња. И сада је тако Прије два дана је једна велика колона брзим маршем била прем-јештена с источних позиција иза Кочана на за-пад према Кривој Паланци. Марширала је дан и ноћ и имала борбе. Чим је стигла на позицију на вечер, одмах су упалење ватре и заиграле „џемане“ циганске, заориле се pjesме и ту вој-ници, који су носили са собом читав пртљаг, стали су играти коло као да су сад устали са кревета. Исто тако кад су након дводневне бор-бе Срби ушли у Бјелоградчик, одмах стали играти коло, веселећи се са грађанима. Српски војник је непобједив, јер иде у борби пјевајући, јер за вријеме борбе прави шале и вицење, ругајући се и непријатељу и судрузима који се малко плаше јер игра умјесто да се одмара и у опште не жали себе ни свој живот. Он се не тужи на на-поре и жртве. И сада говоре сељаци: „И онако је изгубљена година за наш рад код куће, па да свршимо од једном све што имамо посвр-шавати, да нас не крећу опет у рат за годину или двије.“

Телеграфски извјештаји

Грчка потписала уговор

Атина, 7. августа

Чиновник министарства иностра-них дјела отпутовао је учче за Бу-курешт, носећи ратификацију уго-вора о миру. (Атинска Агенција)

Осуђени злочинци мухамеданци

Солун, 7. августа

Ратни суд осудио је 23 мухаме-данца, који су у почетку рата бал-канског вршили покољ над хриш-ћанима. (Атинска Агенција)

Око Мелника

Атина, 7. августа

Новине јављају да су више бу-гарских комитета напали на Мелник, али су били сузбијени од стране

војске грчке и народа. Говори се, да су становници Мелника запали-ли варош и, однијевши собом дра-гоцјене ствари, отишли у Демир-хисар, грчку варош. (А. Агенција)

Изјава великог везира

Цариград, 8. августа

Велики везир је изјавио руском амбасадору да су гласови да Тур-ска намјерава заузети Дедеагач и допријети до границе бугарске пот-пуно неосновани. Командант тур-ски добиће данас наредбу да опо-зове војску. (Бечки Кор. Биро)

† Емил Оливје

Париз, 8. августа

Бивши министар Емил Оливје умро је. (Бечки Кор. Биро)

Турска неће преко Марице

Цариград, 8. августа

Порта је ријешила да упути ве-лесилама ноту којом тврди да не-ће прелазити Марицу. (Б. К. Биро)

Несрећа у Поли

Пола, 9. августа

Ушљед експлозије једног топа приликом пробног гађања три мр-нара су погинула, шест су тешко рањени, међу којима и вице адми-рал гроф Ланиус, коме су обије ноге морале бити одсјечене. (Б. К. Б.)

Турци и Бугари

Цариград, 9. августа

Један бугарски батаљон напао је предстраже турске код Орта-кеја, али је био одбијен, изгубивши стотину мртвих и 170 заробље-них. (Б. К. Б.)

Јављам поштованом грађанству, да сам добавио

СВАКОВРСНИХ ШТОФОВА

за јесењу и зимску сезону, које израђујем по жељи муштерија са најмодернијим кро-јем и изразом, и са најумјеренијим ци-јенама.

Такође имам и готовог одијела за је-сењу и зимску сезону, које дајем по врло јевтиној цијени.

У истој радњи израђујем одијела за г.г. офицере, а такође израђујем одијела и за г.г. свештенике, по најумјеренијим цијенама.

Препоручујем се за што вишу посјету.

С поштовањем

БЛАЖО М. МАРКУШ

Р.74, бр.23, 3,3

кројач

ДО МИТРОВА-ДАНА

Обављам све могуће зубољекарске по-словце у старој вароши — кући Стева Перовића. Солидност зајемчена. Цијене умјерене.

Подгорица. дипломир. зуб. љЕКАР

п.п. бр. 24, 2,2

ЕВР. КАЛУЂЕРОВИЋ.

Препоручујем се

општин-ским од-борима и свештеницима да стојим на рас-положење свима црквама у земљи и ван ње својим признатим вјештачким радом. Нарочито се препоручујем за израђивање ИКОНОСТАСА, ПОЗЛАТИВАЊЕ, по-прављање старих и изразу нових слика — ИКОНА, ПИТУРАВАЊЕ ЦРКАВА у сви-ма стиловима и за све што у ову врсту посла и иконописа спада.

Израда брза и одлична, цијена умјерена. Цетиње. Иконописац

п. п. бр. 20, 5,10

ФРАНО СИБРИНА

СКЛАДИШТЕ ДРВА ЗА ГРАЂУ

на велико — на мало

НАРЦИСО ДЕТОНИ, ЗЕЛЕНИЦА (Бока Которска) ГЕНЕРАЛНО ЗАСТУПСТВО ЗА ЦРНУ ГОРУ НАЈБОЉЕГ И НАЈЛЕПШИЈЕГ МАТЕРИЈАЛА ЗА ПОКРИВАЊЕ КРОВОВА — „ZENITH“

Цијеник тачни, прорачун бадава. п. п. бр. 16, 8,25

Најфинијег Малиновог сока

(Framboise)

у разним флашама, добила је и продаје литар 4 перпера; а веће наруџбине за унутрашњост шаље о свом трошку Цетиње, 19. јула 1913.

П. п. бр. 21, 5,5

Трговина П. М. Калуђеровића